

המאסף

חדש שבט תקמ"ט

שירים

על השארת הנפש *

וישוב העפר על הארץ כשהיה
והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה (קהלת י"ג) *

אם מעפר יבא יין וקצח

גם אל עפר ישוב קצח ויין

כי הומר כל גוה קיים לקצח

איה רוח האדם תשוב אל אין ?

מי לא ידע מי לא יבין כי נצח

ישראל רחום הוא ? אם בן מאין

יבא מופת כי איש לא ירים מצח

כי כוות תמות נפשו כי שבר אין ?

הלילה

ט א 9

(*) הסיר תוס' הוא שתיים הספד פועלן סתנה רבנו משה בן מנחם
ז"ל בשלש מאתים ועל תוס' כל אחד מהם חוסר כל בית מכתב *

(קל)

חֲלִילָה לַאֱלֹהִים ! הֲאֵם נִבְרָא
יִלְד בֶּן אֵל עֹמֵל יָגוֹן וְצָעֵר

לְמוֹת לָעַר בִּלְתִּי תִקְוָה וְשִׁבְרִי
הֲאֵם מִמָּוֶה מִזֶּכֶר כָּל חֵירָתוֹ יָעַר ?

* * *

לֹא . לֹא . נִפְשִׁי תִשׁוּבִי לְמִנוּחַיִכִּי .

תַּחֲיֵי סֶלָה ; כִּי יָהּ יִנְכּוֹל עָלַיִכִּי !

יח"י ישראל ס"ט

מכתבים שונים

אחי ורעי שוחרי הטוב והתושיה !

להיות כוונתכם הטובה בחבור המאסף , להראות לעין
כל אחת מליצת לשוננו הקדושה , והיותה נאותה ,
ללמד בני יהודה במלות קצרות , ענינים גדולים חקרי לב ,
לדעת חכמה ומוסר להבין אמרי בינה , על כן אמרתי , יישר
חילכם לאורייתא ! גם אנכי לא אחשוך את ידי , מהלכות
אתכם בעסק הנכבד הזה , פעם בנאור דברי פי חכם
מקדמוניו , פעם בהשתקת דברי איזה מחבר מלשון לועז ,
ללשוננו הקדושה , ופעם אשלח לכם תשורה , ממה שיעלה
במאודת רעיוני כיד ה' הטובה עלי .

וזה אשר יאל ראשונה נאור דברי הרמב"ם ז"ל בפירושו

המשניות

(קרא)

המשניות למסכת אבות , אשר חננתי זה ימים לא כביר
בשון אשכנו , וכבר ינא לאורו , במכתב החדשי (אזאטטס
טריקט) סה ברלין , ומה מאוד נפלאו כל הכמי לב על
קוצר מלינת הרב ז"ל ועומק שכלו , כי אחרי הבאור הנזכר ,
נמלאו דבריו אשר היו עד הנה כדברי הספר החתום , נוקטים
ויוודים עד התהום . ביסודות הסנין והפלוסופיה , מסכימים
לדברי גדולי פלוסופי זמנינו , ולא היה מהראוי שאשקדל
להראות העמים והשרים גדול מעלת הרב ז"ל , ודקות
עיונו , ושאמנע זה מבני עמינו , אשר להם משפט הכנורה ,
להיות הרב ז"ל נור הנולה , עטרת תפארת ישראל , לזאת
הסלמתי לבאר דבריו גם כן בלשונו העברית , ועתה עליכם
המנוה הזאת להדפיס זה הבאור בחבור המאסף שלכם ,
ולכל בני ישראל יהיה אור במושבותם , ישמע חכם ויוסף
לקח ונכון תחבולות יקנה .
שלמה בן יהושע כומרנית ליטא .

באור פלוסופי

על דברי הרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות שלו .

אבות פרק ג משנה י

רבי אליעזר בן עזריא אומר , אם אין כו' . אם אין דעת
אין בינה , ואם אין בינה אין דעת כו' .
רמב"ם . רוצה לומר בזה , שכל אחד משני אלו , מועיל במציאות
האחר , ומשלם וולתו . ואמנם בדברי ברעית ובינה ,
הוא עיון פלוסופי דק מאוד , ואני איברתי ז"ל נשען על הבנות פי
שעין בזה הענין . והוא שהדעת הוא אשר יגיע לנו זקנה אותו
אמנם השיגנו חמוסכלות אשר נשיגם , אם נפריד הצורה ונשכיל
אותה , או שנשיג הצורות הנפרדות במציאותם , מכלתי שנשיגם
אנחנו דעת , אבל הם במציאותם דעת , ואת החשנה תפרא

(קלב)

בינה / והיא הדעת / וברעת גם כן נשכיל ונבון / ושני מה
עשיתי / וכאלו אמר שאם אין דעת לנו / לא נשיג מושכל /
ואם לא נשיג מושכל אין דעת לנו / כי ברעת נשיגהו / והבנת
זה הדבר קשה מאד / ואפילו מן הספרים המהוברים בו וכל שכן
הנה / אבל אנתנו מיישרים אליו דרך הישרה לבד / עד כאן לשוני .

קודם שאתחיל בנאור דברי הרב המחבר ז"ל / ראיתי
להציע הנה / נאור בדרי המלות דעת / בינה /
והמשפטים המתחייבים מהם בהכרח / ואומר :

דעת (ערכטעניט / ערקעניט) הוא שם לפעולה שכליית
מיוחדת / והיא יחוס איזה ציור מושכל לנושא
מיוחד (מיינ פרטטאנדט בגריץ מוויץ מיינן בסטיאטן
געגנטאנד / לו בליהן) .

בינה (פרטטאנד / פרטטעהן) הוא שם לפעולה שכליית
אחרת / והיא הולאת איזה ציור / או משפט שכלי /
ר"ל האחדות בדנו / מהכח אל הפעל / (הערפאר ברינגוג
מיינט פרטטאנדט בגריץס / אדר אורטיילט / דאט
הייסט / מיינר מיינהייט / מייס אמניגפאלטיגן) .

והמשל בזה / אם אשאל איש אחד / מה היא תמונת
השמש / והוא יענה / תמונת השמש היא כדוריית /
אומר עליו שהוא יודע ומכיר - תמונת השמש / והנה הוא
מבואר / כי קודם שידע ויכיר היות תמונת השמש כדוריית /
מתחייב בהכרח / שיגיע לו ציור התמונה הכדוריית בעצמה /
וסיקיש בין תמונת השמש והציור הנזכר / ושישפוט אח"כ :
היות תמונת השמש מסכמת לציור התמונה הכדוריית / או
שיחש אל השמש ציור התמונה הכדוריית / וזאת הפעולה
היא כפי מה שנארכי / בדר הדעת / ואלו הולאת ציור
התמונה הכדוריית בעצמה / מהכח אל הפעל / מולת שניחם
אוקה לנושא מיוחד / במשלנו (השמש) והוא ציור התמונה
הרשומה / לפי חוק מיוחד שכלי / והוא שכל הקיום שאפשר
שימשכו מנקודה מיוחדת בחללה אל הקיפה / יהיו שונים
זה

(קלג)

זה לזה , (שהוא נדר התמונה הכדוריית) קודם שנדע ונכיר ,
אם נמלא איזה דבר בעולם , בעל התמונה הנזכרת או לא ,
זאת ההשגה תקרא בינה .

והנה יתזון המסביל , כי הנה אפשר שיהיו נכאן שלשה
דרכים שונים ; והוא שלפעמים תקדם הדעת אל
הבינה , ולפעמים יהיה הענין בהיפוך ר"ל שתקדם הבינה אל
הדעת , ולפעמים גם כן לא יקדם האחד אל האחר , אבל
מתחייב מציאות שניהם יחד בהכרח . והנה מבאר זה , במשל
הקדמתי , תקדם הבינה אל הדעת , מפני שכדי שאדע
ואכיר , היות תמונת השמש כדוריית , מתחייב בהכרח שיגיע
לי מקודם ציור התמונה הכדוריית בעלמה .

ואולם אם אשיב ציור איזה נושא חזוני על דרך משל מראה
האודס , אכיר המראה הנזכרת , ואבדילה מכל מה
שולחם , אך להיות הציור הנזכר מיוחד , (דער בגריץ אדר
פארטעלונג איז אינדיאידועל) , הנה לזה עם היות
שהנעתי להכרת הנושא המונח , עם כל זה , לא הנעתי
עדיין להשגת ציור מושכל כולל . ואולם אחרי אשר אשיב
נושאים אחרים וזאת המונח , ואקיש ביניהם , ואמלא היות
ציור מראה האודס משותף להם , או יגיע לי ציור כולל ממראה
האודס , וישוב הציור שהיה מתחלה מורגש לבד , ומיוחד
ציור שלי כולל . והנה נכאן קדמה הדעת ר"ל הכרת
הדבר , אל הבינה ר"ל השגת ציור מושכל ממנו .

וידוע עוד כי צורות השכל , הם גם כן מושגיו בעצם
וראשונה . והמשל בזה , זה המשפט א הוא סבת ב
או אם נניח א יתחייב גם כן שגניח ב בהכרח , כולל בעלמו ,
זולת זה ציור המשפט המיוחד , גם כן ציור מין המשפט (דיא
ארט דעט אורטיילט) ר"ל היותו משפט הנאי (מין
היפאטעטישעס אורטייל) אך להיות מין המשפט או צורתו ,
בלתי מושג בעלמו ר"ל מולת שנייהם אותו לנושאים מיוחדים
א , כי אם נאמר על דרך משל נושא הגיוני (מין ואגיטט
אביעקט) הוא סבת נושא הגיוני , יהיה זה המאמר משולל
הכוונה

(קדר)

הכוונה / מפני שאין נושא הניוני / נבדל מנושא הניוני /
ויהיה כאלו אמרנו / הדבר הוא סבת עצמו / ר"ל שאין לו
סבה כלל / וזה סותר מה שהכחנו / וכן אם נאמר עד"מ א
הוא נבדל מן ב יתחייב בהכרח שיהיו א וב / נושאים
מיוחדים / לא הניוניים כוללים לבד (בטטאטע / ניכט בלאו
לאגיקאלישע אולגאיינע געגנטענדע) כי הנושא הניוני /
אי אפשר שיהיה נבדל מנושא הניוני / מפני שהוא מאמר
סותר עצמו (אין ווידערטפדוך) / מבואר מזה / כי נכיוץ
באלו המשפטים / תחייב מציאות הבינה / מציאות הדעת
בהכרח / מפני היות הבינה / גורם המשפטים / והדעת חמרים
ר"ל נושאים • וכן בהיפוך ר"ל שמציאות הדעת / שהוא הכרת
הנושא המיוחד / על ידי הצורה הכוללת (דיא ערקענטניס
דעש בטטאטען אביעקטע / דורך דיא אולגאיינע פארק)
מחייב מציאות ^ה הבינה / שהיא הצורה הכוללת / גם כן
בהכרח / ואולם ראוי שדע עם היות שאמרתי / שלהשגת
אזיה נושא מיוחד / לפעמים תחייב מציאות הדעת / קדימת
מציאות הבינה / ולפעמים בהיפוך / לא שיתחייב שיהיו שניהן
נמצאות יחד בהכרח / שזהו בנחיתת ידיעתנו לבד / לא
בנחיתת הדבר בעצמו / כי אם היות שלא הגענו לידיעת
והכרת התמונה הכדורית / כי אם אחרי אשר השגנו מציאותה
בפעל באזיה נושא מיוחד על דרך משל / השמש / עם כל זה
בהכרח שזוהי / היות ציור התמונה הכדורית כבר קודם
מציאותה בפעל / נושא מיוחד שכלי / עם היות שאי אפשר
שזדע היות לנו הציור הנוכח / כי אם אחרי מציאותה בפעל •
וכן במשל השני / עם היות שאמרתי שבהכרח שתקדם הדעת
ר"ל הכרת המראה האדום והבדלתו מכל מה שולתו / אל הבינה
שהיא ההקש בינה ובין זולתה / והפשטת הציור הכולל מהם /
ר"ל ציור מראה האדום / מנה לא יהיה זה רק בנחיתת
ידיעתנו לבד / אבל בנחיתת הענין בעצמו / אי אפשר שיקדם
האחד אל האחר / אבל תחייב שיהיו שניהם נמצאים יחד
בהכרח / מפני כי כבר נודע היות ההשגות החושיות / נמשכות
בזמן (דיא ינליכע עאפפֿינדונגן ווערדן אין איינר לייטצאלגע
נאכר גאמאטען) וכל עתה מהזמן (אין יעדס לייט פאקט)
ח"א

(קלה)

א"א שגשיג וולמו נקודה אחת טבעיית (איינן צייטן פונקט)
מהמראה האדום עד"מ / ולזה גם כן אי אפשר שגביע לנו
ידיעה (איינן בואמוסט זיין) ממנה / ולזה אי אפשר שגביע
לנו ידיעה מהמראה האדום כי אם אחרי תפיסת הדמיון מספר
מה מהנקודות הנזכרות יחד / (אפרטהגיאן דער אייגן
ביזונגש קראפט) / וזה אי אפשר שיהיה כי אם אחרי חדש
ההשגות הפרטייות העונות / עם ההשגה ההם עתה (דורך
רעפראדוקצירן דער פארהערעגעהרן איינלזן פארטעצונגן /
איט דער געגנווערטין) / וזה גם כן בלתי אפשר כי אם
אחרי ההקש ציניהם והולאת המשפט השכלי / היות כלם
ממין אחד / ולזה הוא באפשר גם כן שיהיו נקשרים יחד /
להשגה חושיית אחת / מזאת מזה כי גם כן בכאן / לא קדמה
הדעת שהיא הכרת הנושא המיוחד אל הנייה / שהוא המשפט
השכלי הנוכר / אבל בהכרח שיהיו שניהן נמצאות יחד /
כפי מה שנארנו .

ואחרי מה שהקדמתי אשוב לבאר דברי הרב ז"ל . דע
כי הדעת הוא אשר יגיע לנו ונקנה אותו . ר"ל שהכרת
הדבר / וזיור היותו נושא מיוחד / לא צורה שכלית כוללת
לבד / אבל צורה בעלת חומר / ר"ל נושא מיוחד / הוא
אשר יגיע לנו ונקנה אותו / מהחוש / (וואס וויר פאן אויטש
ווערטט בקאאאען) / מפני כי המוטבע בשכלינו / הוא צורת
ההשגה לבד / וצורת ההשגה לא תקנה לנו הכרת איזה נושא
מיוחד / ולזה בהכרח שגביע לנו ההכרה הנזכרת מדבר נמצא
זולתנו / ואמנם השיגנו המושכלות אשר נשיגם / אם נפריד
הצורה ונשכיל אותה . רומז בזה אל מין הצור שנארנו במשל
השני / כי המראה האדום שב שכלי כולל / על ידי שהפשטנו
אותה מנושאים המיוחדים וזיירנו אותה בעצמה . או
שנשיג חצרות הנפרדות במציאותם / מבדלי שנשיגם אצלנו דעת
אבל הם במציאותם דעת . רומז בזה אל מין הצור שנארנו
במשל הראשון . כי ציור התמונה הכדורית / היא צורה
נפרדת במציאותה בשכל / ורומז לנושא מיוחד / קודם שגשיג
מציאותה בפעל חוץ לשכל . זאת ההשגה הקרא בינה כו' .

ונדעת

(קלו)

ובדעת גם כן בשביל זנבון כ"י . רומז בזה אל מין הצור ,
שהוא צורת המשפט השכלי , עד"מ צור הסבה , שזה אי
אפשר שיגיע לנו , כי אם אחרי יחוס צורת המשפט , לנושא
מיוחד , כפי מה שנארכנו , ולזה על ידי הדעת , ר"ל
היחוס לנושא מיוחד , נשכיל זנבון , ר"ל שיגיע לנו צור
מושלל מצורת המשפט , מה שהיה בלתי אפשר וולתה .
ובזה נתבאר דברי הרב המחבר ז"ל .

שלמה

התימת אגרת ב

(עיין להדגש כפוליו העבר)

§ א

בהלולי האילנות הישנות או צנוורת אחת , מקננים קהל
גדול של כמה אלפים דבורים : נקיבה אחת יש
ביניהם . והיא המלכה שניכרת בגדלה מכל המון העם : ואחריה
הזכרים , קטנים הימנה אבל גדולים מכל אחיהם , שהם כל
כלל העם העשוקים במלכה ונפרנסה : הזכרים הם מתי
מספר , והם בעלי הדור , אין להם עסק עם הציפור ואין
להם עוקץ , ולא נבראו אלא לפריה ורביה : המלכה מתעבדת
מהם ומעלת ביצים כל ימי הקיץ , ואח"כ קמים עליהם כמה
אלפים מן הפריסים אנשי המלכה , ממיתין אותם וזורקין
נגלתם מחוץ לכוורת : הביצים הללו מתחממין והולכין לחוס
השמש , עד שנבקעין ומשריטין נחיל אחר מתוכן : ומשנולד
הדור החדש ההוא וגדלו קצת עם המלכה החדשה שלהן , נוטלין
עזה וצוחרין להם יום ואח ומפוסר . וכל סמחנה יולאה טס
המלכה ההולכת לפניהם , ומבקשין להם מקום מוכשר לקבוע
להן כרך אחר לעמון : לפעמים נולדים כמה מלכות כאחד ,
ואז אין להם מנוחה עד שממיתין את היתרות , ואין סובלין
אלא

אלא מנהיג אחד לדור / ואחרי מות המלכה מתפרדה החצילה /
ופורשין להם איש איש לדרכו / להיטפל לעם אחר וממלכה אחרת :

הדבורים יש להן חוש הריח חד והנחנה דקה : בורחין
מכל ריח רע מרחוק : ומרנישין את הרוחות
ואת הנשמים העתידים לבוא / ואז אינן יוצאות מפחד ביתן /
ועל כל פנים אינן מפליגות הרבה ביום שהוא : אם עתיד היום
להיות חוס נח / אזי הכל משכימין למלאכתן : אילו יוצאין
ונוסעין בעמקים ובשדות ומלקטים אבק של פרחים בדיהן /
ומזניעין אותן בקומצי כפות רגליהן האחרונים / ואילו מביאין
מים בפייהן : אחת מהן ממונה על החצירות / ומקיפה את
הכוורת ומריעה ומכרות בשמים או שלשה שריקות / להעיר
את העם לעבודה : ומקיף מתקבצים ומתעופפים כולם כאיש
אחד / ומתפורים איש איש למלאכתו : אילו יוצאין ומשוטטים
על הנזנים ועל הפרחים / ומוציין מהן ליחה מתוקה ומבליעין
אותה לשלחופית הדבש / אילו מביאין המים בפייהם ואילו
מכניסין טיפין טיפין בצמר הדק שעל גבי גופן : הכל עמלים
לאמנע והכל ביונים מקופת הצינור / אלא שכל בת ובת מוחזקת
במלאכה מיוחדת לעצמה / ואין גניהם משוא פנים ועולה :
גני העוורים עסוקים במלאכות השדה / והזקנים עמלים בנית :
נוטלין את האבק הדק ומגבלין ולשין ממנו את השפופה / ועורכין
ומחליקין אותו היטב ובונין ממנו את חדריהן בעלי ששה זלעות
שזת מלומאמות : במקצתן אוזרין את הדבש לפרנסת החורף /
ומחפין אותן בקרום של דונג / ושל קיץ מניחין אותן מבוליו /
ובמקצת החדרים המלכה מזניעה את ביניה : מקפידים מאוד
על הנקיות / ואינן מניחים שום ליכלוך וטינופת בנית עבודתם :
ואפי' הריעי של אותן העסוקין בעבודת הכנימיות / אינן
מניחין לשהות שם הרבה / אלא גורפין אותו למקום אחד /
וביום המעונן ויומי דפגרי זורקין אותו מחוץ לכורת : מכירין
בעללים ומייסרין אותם חכיף / והגוססין עליהם עונש מיתה :
אותן המכנסים פרחים / באין טעונות מן השדה / ושלשה או
ארבעה נעפלין לאחת ופורקין מעליה : לפי שגם העסוקין
בעבודת של פנים מחולקים למשמרות שונות / יש מהן בונים

(קלח)

ויש עמים ומוחליקין / יש מושיעים מיד ליד ; והאומנים יושנין
ומדקחין מאכל מן הסגר שהביאו אחיהן : לעת ערב הכל שבין
לביטם / ומאכלבין ומהנים בשריקה הולכת ומתמעטת / עד
שהאמת פורחת ומסובבת ומחלצת להיות העש נאספין למנוחה :

המלכה - חשונה ומציבה עליהם מאור : אינה יולדת לקושש
פרחים ואינה עוסקת בכל מלאכת עבודה • לא
יושנה לה בקתדרא / ופוקדת ומחזרת לעורר את עושי המלכה
פניה : לא נתנה לה היצירה עוקץ אלא ככלי ויין של מלכים /
שאינן משתמשין בהן אלא לנוי אצל להוויק : כשהיא רוצה
לטייל ולצאת / אי כלם מתוועדין בבית ומלכים והומים כמה
יונים קודם לכן / ומפקחין על עסקי הדרך ובוחרין לה יום
מאוונ ונוח : ואז המלכה יולדת בראש / וכל המונה מתאספין
סביבה / ועוטרין אותה ומגינים עליה • וכל אחד ואחד דוחק
את עצמו להתקרב יותר אל המלכה / ליראות לפניה ולהראות
לה חביבותה : כשהיא יגיעה מעורר הדרך / בדודיה תומכין
בה ; וכשהיא נחלשת ביותר מכספין אותה לבמרי : במקום
שהמלכה רוצה לבוש / תכף עומדין כל חיל סביבה : ופסלכדה
המלכה / כל צבאה נשכין עמה ; ואם נקלצו כנסיה / הכל
משתתירין אלה / ואינן נשמטין ממנה אילך ואילך : כשהמלכה
מחה בחולי הכל בעלין ממלאכתן ומתענין / ואינן מעיילים
בשרה • אלא הכל עומדים נפופים / ומקוננים בשריקה עליבה
סביבותיה :

ב §

צפרדע של משה * הנקרא קרא קאריל ובערבי אל תחמם /
היא חיה דורסת ורלחנית מאוד : דומה לעקרב
עשונה וגדול / הולך על ארבע רגלים קצרים ועבים / ומסומרים
בצפרניים חזקים מאוד : חי בין בים ובין ביבשה : ויש לה כח
עצום בזנבה שהוא משפע ויוצא מנופה כשל דג / מלוכנת בעור
של הקשקשים קשים כשריון כדול על גביה : עיניה קטנות וחדי
הראייה

* הראשני צפרדע וארס •

(קדש)

הרה"ה / ורואה מפנים ומאחור : שינה חוקים / ולסמך
העליון מתנועע לגבי הסחתון : מעלת בינים הרבה כאל אוו
וטומנת בחול / והן כוקעין מחוס השמש מאליו / ויוצא מהן
זאת החיה הרעה הנוראה / שמקדלת והולכת עד שמונה
עשרה אמה : כלילה נכנסת ליאור / ודיוס מהלכת ביבשה /
ועורפת וחובלת באכזריות גדולה : כל הקרב אליה / חוטפתו
ומקרעת את בשרו בצפרני ידיה : מכישה במלתמה העליון
הארוך / ומקפחת לפעמים שתי סוקיו של אדם גדול בפעם
אחת : ומוחלת והורפת בכח זנבה את הרחוקים מלשחריה :
ואת החיה המשוכנת בגילה והולכת כל זמן שחוקנת / ומארכת
ימים מאד : לא שברא לה הקב"ה העכבר המלרי הגדל בכרמי
נהר נילוס / לאויב ולשטן לה בכל דרכיה / והוא הנקרא
איכנעאמן בלשון יווני : זה העכבר מכמין לוקני הקראקאדיל
כשהן נרדמין בשינה / והוא קופץ לתוך פיהן במהירות מופלגת /
ויורד לתוך חדרי בטן ומקרקר מיניה עד שכריסן נבקעת :
ולא זו בלבד לא שמחטט בארץ / ומכשפש והולך עד שמוצא את
ביניהן ומנקרן ובומען : ואף גם מבני האדם יוצאין נדודים
ברמחים שבידיהן / והולכין ודוקרין בחול שעל שפת היאור /
לחבל את בני הקטלנית הזאת ולעקרה מן השורש : אלא
שנחנה בה הקב"ה דיעה / והיא זכירה להעמין אוסן בעומק
החול וכו' :

מכאן תראה כמה גדולים כח מעשי ית' / מהדוקים
בשלא לאות של צדק ומשולבים בענינות טפופות :
שאלולי היתה צפרדע זו מארכת כל ימיה / וכל ריבוי ביציה
מגדלין וולדות חיים / היה העולם חרב מפניה : ואילו היו
מזליחין כל מנמות שונאים והיא אינה מעמקת להסתיר ביציה /
כבר ניונה שמה ואבד זכרה מן העולם : ואמנם כשם שאין חפץ
להקב"ה בהשחתת עולם : כך גלוי וידוע לפני ית' שאלמלי
היה העולם חסר אפי' מין אחד / אינו עולם מלא : וכך השנחת
הש"י יושנת ושוקלת בין הגרמות הספוכות הללו / לכל דור
לכל שעה כפי זכות המקצלים : וזרק את החץ ותופשה בחוט
ארוך / ומאריך לרשע וחפץ בהלדקו וכו' :

השם

השם יתברך שם לו לאדם פה : קצו בו ריחיים לעמון בן
המאכלים , ותלה בו עונל להוציא את האותיות
ולקרב מהן את הדיבור . כיול :

(א) המכרקה הוא בסיס קבוע להעמיד עליו גלגלת הראש ,
שבו נחונים המאורות והמוח של יודעו וימוטו :
העינים והחוטם הן שני מומחין יושבין למעלה משער הריחיים ,
לבדוק בתצאות , לקרב את הראויים ולפסול את שאינן ראויין
לקיים על ידיהן בריאות הגוף : עגס לחי התחתון מחובר
אליו במיתרים , ומקצועע על שני צידים , לפתוח ולנעול בו
את הפה כפי הצורך : וכח גדל ניתן בו לכחש ולרסק , ושיערו
חכמי האשכולות בלדש ביוני , בכדי הנבנת משאוי של שניס
אוקיאיות : בתוך הפה משוננים לו שתי שורות של שיניים ,
משומים וקשים מאוד , שלא יסתחקו על ידי רוב תשימשן :
החיונים (ר"ל אותן הנראים מתוך סדק הפה) , דקים רחנים
ומדים מלמעלה , והפנימיים גסים ומשומים בראשם ללד
פנים , ויש להן נ"כ חידוד ללד חוץ : החיונים דוחקין את
חידודן זה לבני זה וחוכבין ונווים כמספריים , לפיכך נק'
שיני הנשיכה : מושק עליהן הפנימיים שטוחנין וממריקין ,
ונק' שיני הלחיים או שיני כבי וכיוול :

(ב) ונתן בו את הלשון , עסק גדול מליץ ואומן , בקי
ומכיר כל דק וכל זויט בבית מלאכתו , וחפיד על
הנקיות ועל הפרורין : ארב צתונו מקלעת של מיתרים
נפלאים , להיות שולט בעצמו לחדד להרחיב להאריך ולקצר ,
כופף כושט ומלד , ומזי עצמו בלף בענועים וחלוי בענועים
צרגע אחד : פיור לו על גבו פיולי פרשות של מוחין מרגשים
מאוד , בכדי שיוסיף לחקור צעיב המאכלים , וגם בכדי שיוכל
ליהנות בערינות לופים ולשמח את הנפש בעידן חדוה : ושלא
תהא תקנתו הקלקלתו , שמתוך שנתחדדה הרגשתו כל כך , יהא
עלול ליכנות ולהימוק . עמד וחופסה צעור קשה ועומד בפני
החום : ואדרבא אם ארעו מאכלים רוחחין למוך הפה . הלשון
נוטלן

(קמא)

נוטלן על גבו / ושואף עליהן את האויר הקר עד שיטענו / כדאי
ש'ין עור פנימות הפה סולדת בהן : וכסס שדקדק לבראות
את השיניים חלקים / כך מילא את הלשון צננונים וחלוליות
ועמקים על גבו : ועי"כ נוח לו לקבל המאכלים מע"ג השיניים .
כדרך כל דבר רך / שמתפרד מן הקשה וחלק ונדק כפנס
ומבוצץ כאופתא :

(ג) בינה יתירה ניתנה לו ללשון / ורוח עלה ונבזרה וסקירה
דקה מאוד : מעולם אינו נמלך בשכל האדם / ואינו
ממתיך לעצמו : ונערים יכיר איש בין ימיו לשמאלו / מסתכל
הלשון באלף הבחנות שונות / ומחשורר על ידיהן להמציא לכן
חלק מיני תחבולות מחוכמות / ומוציאן מכח אל הפועל וגומרין
כולן כהרף עין : והוא סגיד כח / לדרוך עסקו זה בשקידה
תכופה / בלי מכשול בלי שגיאה כמה וכמה שעות רצופין :

(ד) בשעה שהוא בעל ממלאכתו / מונח דבוק על ירכתי
הפה . עיקרו גבוה מעט משיני הלחיים וראשו נמוך
מעט משיני הנשיכה : כשהוא רוצה לרוק / מנדיח את ראש
הלשון וחומך אותו למעלה מן החיכיים העליונים : ומפריד
את עיקרו משולי הפה ומוציא עליו את הרוק : ומקלר וממחך /
וחוזר ומאריך עלמו . ומוציא את הרוק מן השיניים ולחוץ :
ומתקלר פתאום וחוטף ראשו להוך הפה / והשפתיים מפיחין
מעליו את הרוק : ועל דרך זה הוא משלח את ראש הלשון
ומשוטט בכל פיאה ובכל פינה / חוצה את השיניים מקנה את
הפה מכל לפלוק וזוהמא / ומחיוו בליטורא :

(ה) בשעת אכילה / מכין כל מגמותיו לקבל ולשאח וליתן
המאכלים ממקום למקום / ולהחזירם פעמיים ושלש
כפי צורך העישה : ובמקום שצריכין לשהות שם / מסעדת
אותם שלא יפלו אנה ואנה / ומגירה לשם את הרוק וממיקתן
ומוליאה מהן את העטם : ואחר שנגמרה מלאכתן / נוטלתן
תחת החיך ומגלגלן ברוק יפה יפה עד שנעשו עגולים כדבור /
ומשיטין לבית העליעה :

(ו) כשהוא מקבלן על גבו / מדקדק לקבלם למקום היותר
מוכשר

(קמב)

מוכשר למלאכתו : הילכך אם הוחלקו חוץ למקומן לצד שמאל ,
הלשון מבניה את עצמו ודוחקן אל היד , ונשמט מתחתיהן
לצד שמאל עד שנגיען למקום הראוי להן , וה"ה להיפוך :
וכן אם נדחקו לצד פנימית עיקר הלשון ביותר דוחקן כנ"ל ,
ונשמט מתחתיהן לפניו וכו' : ומיהו אם לא העמיקו לפניו
הרבה , או מנמיד עצמו ומאריך עצמו ומוליכין חוץ לשיניים ,
וחוזר ומגביה עצמו ומתקצר ונשמט מתחתיהן לצד פנים ,
עד שמוציא למקום הראוי , וחוזר ומנמיד עצמו ומכניסן
לתוך הפה :

(ז) ולעולם כשהוא מקבלן , הוא נוהר מאד מלקבלן סמוך
לראשו או לשפתו מאד ימין או שמאל . אלא נועלן
מראשו ולפנים או משפתו ולהלן לצד אמצעיתו : וכל כך
למה ? כדי שלא יפלו מהן פירורין לתוך שולי הפה ויזעזע
בהן : ובדיעבד אם אירע שנפלו , עורר ומאדד עצמו ומתהפך
במאה גוונין , עד שכמעט חוץ כדי דיבור מליחין מעשיו
להעלותם על גבו : ואם תנסה ותניח פירורה תחת
הלשון , תראה שאין לו מנוחה כרגע , ואינו זו משם עד
שמעלה אותם על גביו :

(ח) כשהוא נוכח פרוסה מן המאכל , מנמיד את ראשו
לשיפולי הנושאים התחתונים , באופן שתפול עליו
החתיכה מראש הלשון ולפנים מעט (עס' ז') : ואז מקצר
עצמו ומאדד ראשו ונותנה ע"ג שיני הלחיים : והן מחטבין
אותה לשני חלקים , חלק אחד נדחק לבין מחיצת השפתיים ,
והב' חוזר על הלשון : והוא מנמיד עצמו מאותו צד שכלפי
הכנין הנושאים עכשיו , ומגביה עצמו מאד ב' : ועי"כ
נוח לו להחזיר את חלקו לבין השיניים שנית , והשפתיים דוחפין
את חלקם מיבאן , והן מחטבין אותן פעם שנית וכו' : ועי"
העסק והחיתוך ההוא מתעורר הרוק ממעינו , וניגר על
סיפוט הלשון לצד המאכל הנלעס : ולפי שעיקר הלשון גבוה
משיני כפי (עס' ד') , נמצא שכשהוא מנמיד ידיו האחד
למטה מהשיניים , אוי נוגע באמצעית ארכו את המאכלים
ודוחפן לביניהם כנ"ל : וכשהוא מפריד עצמו ומקפלן מע"ב
השיניים , אוי באין עליו להלן משפתו לצד אמצעיתו (עס' ז') :
לפיכך

לפיכך אם נתעלמו הכנין מזה / חזר ומלמד ראשו
לד' ב' / מבניה את הנמוך ומשפיל את הגבוה / ודוחק המאכל
לבין שיני הלחיים מזה ב' וכו' : עד שכושפין את המאכל הדק
היעב / ומכניין אותו לבית שילוחו : אח"כ חזר וגוועלן על
גבו ומלחלחן שלא ידבקו בלשון או בחיך / ומגלגל כנ"ל (בסי'
ב') : ומחיל מראש הלשון וסומך אותו בחיני השיניים
מלמעלה / והולך ומגביהו אחת אחת עד שמדביקו כולו לתוך
ומלעיט הכדורים הנ"ל (סי' ב') לתוך בית הגליעה :

(ט) אילו הן קטות דרכו בלשון וחכמת האכלה דרויה לשה
וקיעוף שלו / ובהם כלולים פרטים והילוקים דקים
רבים מאוד : לפי חילופי המזון / משה או מאכל קשה דך
מדונק ומפורר לחים וגוברים וכו' : ונתחיל בסיפורי עסק
הלשון בשעת הדונק :

(י) אותיות דט' לגת / יולאין מן דפיקת ראש הלשון
בחיני הנושכים העליונים : וזה סדרן : כשנשאר
עיקר הלשון על מקומו (עסי' ד') / ומגביהו כולו ומדביק
לדדיו וראשו בחיניים סביב / ועי"כ סוגר את ההברה מלאת
ואח"כ מעבה ומחדד קצת את ראשו / וממניח ופותח את
ההברה לימשך לחוץ בנחת : יולאח ביעוי הדלית : ואם עושה
כנ"ל / ומרחיב את ראשו / ופותח ודוחק את ההברה בכה
קצת : ויולאח טיח : ואם מכין עזמו כנ"ל ואינו חוזר ופותח /
אלא ממשיך את ההברה דרך החוטם : יולאח נון : ואם מניח
כל הלשון על מקומו (סי' ד') / ואינו אלא סומך את ראשו
בלבד בחיניים העליונים / ומסנן את ההברה בין גידו הלשון
וחיני הכנין : יולאח למד :

(יא) אותיות גי' בק יולאין מדפיקת אמעיות הלשון בחיך /
וזה סדרן : כשנשאר ראש הלשון על מקומו / ומעבה
ומגביה אמעיותיו ונוגע בו בחיך ואוהט את ההברה מלאת
ואח"כ פותחה : יולאח גימל : ואם נוגע בעיקרו בחיך כנ"ל .
יולאח כף רפויה : ואם נוגע בחלק הממוצע שבין גימל וכף
רפויה : או הקוף יולאח : ואם נוגע בעיקרו ובאמצעיותו
כאחד / ואח"כ פותח בו כמרוב קטן ומולא ההברה בין החיך
וחלל הלשון : יולאח יוד :

(קמד)

(יב) זסשרץ הן אותיות השריקה / ויולאין מתוך חינכי
השיניים וחלל הלשון : כיצד : אם מבזיה ראשו /
ומעמיק חריץ באמצעיתו / ונוגע בשני צדדיו בעליונים חינכי
הכנין / ונוקק את הכבדה ללא מתוך חלל הלשון וחינכי הנושכים
בנחת : יולאה ויין : ואם דוחפה בכח קצת / יולאה סמך :
ואם מכין עצמו כמו בזיין / אבל גבוה יותר קצת : יולא שין :
וכשפוטרו בכח יותר גדול / עד שמועט ומכסכס ראש
הלשון : יולא ריש : והלדיק מחוברת מעית וסמך כאחת :

(יג) אלו הן י"ב אותיות / שהלשון הונה ומפרש אותן / ע"י
י"ב מיני דפיקות חלוקות ומובלעות זו בזו ברוחק חוט
השערה : ובדולה מזו / שאפי' באותה דפיקה עצמה יכול להגדיל /
ולחלק אותה לעשרה גדולים ניכרים עדיין ומבוררים לנפש
השומע : והן עשר תנועות שגנו הכמי הדיקדוק : קמן פתח
זירי וכו' : הן עשרה לכ"א מהן / ויולאו מאה ועשרים ביטויים
סוגים / שהלשון יודע לחתכם / ולמצוא בחושך לכל אחד ואחד
מהן את נענועו המיוחד לו / בפחות משלישית של רבע
כמימרא אחד : ואפי' בשעה שלבו של אדם מוטלטל בטירדות
ופיוורוי הנפש ועסקים רבים : הוא עומד ומסרת בדעת ללולה
בסדר ישר / בלי פקפוק בלי ספק : ויודע להאיר את דבריו
ברוח הן ושלל טוב : ולמלא ולהלל גדולת יוצר הכל :

זאת לדוגמת על דבר האגרות אשר כתב התורני הרבני
המשכיל מוה"ר מענדל כ"י אים שטנאב לריעין
ומיודעין בבמה ענייני החכמה / ובדעת המחבר להוסיף לאמר
תוך זמן מועט : בכן הגנו מבקשים מכל אהובי החכמה
ותומכיה להודיע לנו את מחשבותיהם / אם נכספה נפשם
לקחת ספר הזה אשר לא יהיה כי אם במספר עשרה בויגן
וכל בויגן על נייר טוב ימכר לערך (א' א' גראשן) או פחות
מה אבל וודאי לא יותר

חברת שוהרי הטוב והתועיה

(קמה)

בשורת ספרים חדשים

נודע ביורה ספר הנכבד והנחמד בחינת העולם
ובישראל גדול שמו • כי הוא ספר נחמד בעיני כל
משכילי מדע / להיוקו כולל מוסר השכל / וחקירות וחכמות /
תורניות / למודיות / מושכליות / להיות / והכל במליצה זכה
ונכבדה / אשר חברה ראש חכמי דורו וזמנו / הכנס השלם
המליץ מ' ידעיה הפנימי הנדפס • אך אהה ! על הפרצה
אשר ראיתי בזמנינו זה / כי כמעט כל איש יודע לקרות
ספר / יטעש בדברי הספר הזה וישאלו בחיקו • לו יהיה
טעמו למה שהוא / די כי דברי הספר בולגת פירוש בלתי
שובים לכל איש • אכן הם סומכים על משענת קנה ראון •
בינו נא משכילים ! לנו חזו כמה וכמה פירושים אשר חדשים
מקורב יאלו / ואם חיד המליצה לכם ויש לכם יד וגם דברי
המורה אשר יסודי לפני פו ממליצה הספר הזה עליו מנסידים /
הלא תטעמו אשכלי ראש וענני מרורות אשר חזו שוא ומהתלות
כל המפרשים יחדיו / השחיתו הסעיפו עלילות הספר הזה
אשר סכלו בידיהם / עשו סביבות ענבים ומוזות כסל / אשר
לא עלו על דעת המחבר • זה יפנה מאמריו לדרוש בהניחו
מאמרים רחוקים ונודרשי רז"ל וילביש בהם דברי המליץ • ואין
אומר ואין דברים בלי נשמע דברי המליצה רק יהנו כיונה /
ולפסכו להראות כחם ועושר ידם בדרוש • ולדמיון אגב לפניה
איה פסוקים אשר יודמן לי ממה שאזכור עוד מפרשים • כי
איננו לעת כואת לפני (בחינת עולם חלק א' פ"א) • אם
לעשות מלאכתו שלחתי הנה ואני רפה ידני נגוש הטיוול
מכה הבטלה מה יטיב ומה ירע שבת הבית מעט או הרבה
יפרש אם לעשות מלאכתו להוכיח את העולם שלחתי הנה ואני
אעשה לכתוב ספרים להפיץ ביעקב ולחלקם בישראל ואני רפה
ידים ולא אוכל לכתוב • ואם אעבור אני בעלמי מעיר לעיר
להוכיחם ואני נגוש הטיוול • ואם אקח סופרים ואני אביד להם
דברי והם יפתכו • אך אני מכה הבטלה • ואם אין אחת מכל
אלה מה יטיב ? וגו' • יאמר לי איש יודע ומבין הדין זה כונת

המחבר

י א I 10

(קמו)

המחבר ? הלא זה הכל והתולים ? ככה תמצא לרוב בפירושו .
ורבים כאלו קפצו על דברי הספר ובאו עליו שלא כדרכו , והלבישו
ומלאו פניו כלו במאמרים זרים אכן במקום החקירות היקרות
למודות והלפיות לא ידעו ולא יבינו בחשכה יתהלכו . כמו בחלק
ח' פ"ב המתחיל היעשה ה' אלהים דבר . אשר זה הפרק כולל
כמעט כל החלק השלישי מס' המורה התעלמו עיניהם ולא הבינו
על דבריו . ואחזה אנכי ואשית אל לבי , כי כאב לבי מאד על
זה אשר העבירו נועם מליצת הספר , עד אשר לא תואר ולא
הדר להם , ואמרתי כדי להעיר עיני המשכילים , כאשר ביעקב ,
על דברת הספר הזה ועל משפטו , והוא כי יש תחת ידי ספר
עם שני פרושים נעימים ונחמדים , והדברים עתיקים , משני
מחברים שינים גדולי ישראל אשר שם האחד יכונה בשם
י' חביב אשר חזרו החכם מ' משה י'ן שם טוב . ושם השני
יכונה פראנסיש אשר חזרו החכם השלם מ' יוסף פראנסיש
וכן אמת שני הפרושים כבר היו בדפוס , אכן מרוב הימים
אבדו ונעדרו ולא ימצא אחד ושנים במשפחה . ושניהם כאחד
פרושים טובים . ומספיקים להבנת המליצה על צורה , כאשר
יראה עין הקורא בנסיון אשר אלי . למראה עינים לדמיון איזה
מאמרים מהם , ועתה אקרא אל כל מביני מדע החפזים
בהספר הזה לאמר , עורו ! עורו ! והתאוששו כי תחפצו
לדעת אמרי נועם . חושו ואל תתמהמהו ! והאספו ותתמו
ידיכם לקחת הספר הזה בעלותו מבית הדפוס בכסף מקנתו .
כי לא חפצתי להרויח בו ולהרבות זהני . וכספי רק לבד קנאת
כבוד המחבר ונועם אמרי הספר הודרו לבני להעיר לבבכם
עליו , ותנעם לכם כי תראו והשיגו , ותוכלו להבדיל בין
דברים כנים ובין אמרי הכל , ודברים אשר לא כן . ותחזו
כי יאורו עיניכם מהפרושים האלו בדברי מאשר מכל אשר
לפניהם , ותכירו יחרון האמת מן השקר . ולמען יאמנו
דברי אליהם לדוגמא איזה מאמרים אשר יודמן לפני כי כלם
כאחד טובים ונכונים . אמנם במות הספר ישתרע על ערך
ט"ו צאצא , ואולי יותר כי לא אוכל לשער עוד , וכסף מקנת
כל בוגין יהיה א' גראשן במעות ל"ד . וכאשר תשיג ידי
החסומים למלאות הוצאות הדפוס אבוא אני ומלאתי את דברי
כאשר נדרתי . למען דעת כל עמי הארץ בשרתיה בקהל רב
וכל

וכל איש
איש בעיניו
מעשה
שלוש

ובחפשי
נתקומו כי
הרבה אין
אמתתה
כי הוללות
החזק
קרי לנב
בם את
חלמי
קרי
חזק
במחשבות
ר"ל לא
לחיים
לנב
אין

מורא

בעמלו
גם כי
מוק
והנה
צפועל
יבואו על
נאות :

וכל איש אשר יחוש ויבסוף על דברת הספר הזה ישתדל כל
איש בעירו לאסוף ולקבץ על יד החתומים / והיה שכרו אחת
מעשרה כנהו / ומשנה שבר משמים ישיג / והיה מעשה הדוקה
שלוש השקט ונעט עד עולם • יוס ג' כ"ט עבת תקמ"ט •

דברי הנעיר יחודא לייב קראקא •

בחינת עולם פרק ג חלק ה

י' חביב

פראנסיש

ובחפשי צמתחות עתותי •

ובחפשי צמתחות עתותי • ר"ל
צמתחות לחם שהפאר
במקומו כי כל חלק מהזמן ימלאו בו עתות
הרבה אין חבליה / לכן יתה חותם אל
צמתחת גדולה מלאה חכם / ויראה כזה
כי הללוים המזומנים יסתייבו חכמה ונלח

ר"ל צהיותי מחפש

ובחפשי צמתחות

הזמן מלא / כי הזמן
קצר יד לכמה את האדם /
גם אם ירצה לעמוד בכל
חילתיו כמו / גם הוא
קצר יד להושיעו מיד
חוק ממנו / ולמשול
במכאוליו ולהסירם ונ"ל
ר"ל לא די שאין בו כח
לאדם אלא להסירם
לכמה אין בו כח /
לא

אחרי גביע הוד וקני

אמציא גביע הוד וקני

ואדארו קצר יד

חלקי הזמן / אם אמלא גביע

מונרה : ב האם יוכל

בדושיע למושול במכאוליו להסירם

חלק הוד / כי גביע

זמני פברני גם פי יהיה

מעלי

וכוס הס שמות

פעורני : ג שברני

נרדמים / ואם

ואדארו קצר יד

מחלפים מעט

ואדארו קצר יד

צמתחות / ומיניו

ואדארו קצר יד

שם כוס הוא נרדף

ואדארו קצר יד

על חלק אמר דוד

ואדארו קצר יד

ה' מנת חלקי

ואדארו קצר יד

וכוסי / ולפי שראה

ואדארו קצר יד

לומר קנה מנורה

ואדארו קצר יד

אמר גביע הוד /

ואדארו קצר יד

והכל הוא משל אם

ואדארו קצר יד

ימלא חלק טוב

ואדארו קצר יד

בעמלו שיעמול נחלה בלי מזרים / וז"ש :

ואדארו קצר יד

גם כי יהיה בעוורי / אף כי לא יכדני / רק שלא ימשך לי

ואדארו קצר יד

מוק כלל מזל הזמן כאלו כוונתו להיות לי לעור ולהועיל •

ואדארו קצר יד

והנה צהיותי בואת המחשבה : ג שברתי במחשבה ואראוהו

ואדארו קצר יד

בפועל כי הזמן קצר יד מהושיע לי למשול במכאוליו ערם בואם שלא

ואדארו קצר יד

יבואו עלי / ולהסירם מעלי / אף כי שלא יוכל להסירם מעלי אחרי

ואדארו קצר יד

בואם : ד לא יסור שבע פחדו עליהם ולעצור וגו' / לא יעצור

ואדארו קצר יד

(קמה)

ז' חביב

פראנטיש

הוּמָן כח / וואָס : ה אף כי
יבחרני ומני מיתר שכני כו'
מרוכסי / מרגשי כו' ונתנני
עליון נגד אחי כו' היש לאליהו
להיליני מכמה
פגעים טבעיים
שהם מוכרחי לבא
על האדם מאל
הוראות מערכת
השמים אשר
נלחמו בי ואפשר
שהם תכנסו רמואל
מה שגאר הרב

ד לא יסור וגו' ר"ל לא יקרה שגט
איתתו לרעה אדם ולהפסיד : ה כי
יבחרני ר"ל אפילו אם נודה שגט
יובל הזמן לשמור את האדם כפולתו
מהלכות המקרים גם מקצת מהומות
אשר יבואו כדלוגו ר"ל מולד הדמיון
לגד : גם מהשגת
מעלי : ד לא יסור המכנות הנמשכות
למחרה / דלוגו /
שגט פחדו עליהם נבחרת כח השכלי :
ולעצור במחריבי לא
יעצור פח : ה פי יבחרני מירר שכיני
לצפני בספה מרופתי מרוכסות
מקירות מרגשי שואות רצונות :
ונתנני

המורה גפ"ב נוח"ג מהכלל דבריו / כי כל רע שיבא
לאדם ישב על א' מנ' מינים האחד מה שיקרה לאדם
מאל טבע הויה והפסד / מאשר הוא בעל חומר / כי מפני
זה יארכו אל האדם מומים גדולים ובעול האברים ככל היצירה /
כמו מי שגולד מדס הנדות ומשכנת זרע / א"א שלא ימות או
יחלה או יכאוב או יבוא לו מינים שונים המתחייבים מטבע
הויה והפסד כמ"ס גאלי"כוס נג' מספר תועלת האברים /
כבר הביאו הרב שס' ואלו הרעות מעטים מאד / כי לא
יקרה בלא מן האנשים אחד שלא משוגח באיבריו בחסרון וביחרון
ולא יסודר זה מאת הטבע כמו שהתבאר בשני מחלק השמע /
אבל הוא דבר נמשך למעוט החומר ודבריו / והמין השני רעות
שיבואו לבני אדם מאל המלחמות משרבו קצתם לקצתם ונלחמו
איש באחיו / כי רבים חללים הפילה / וזה המין יוקר כולל
מן הראשון / למה שיהיה שרשו מן הלאחון ובקשת השכרה אשר
הן יסודי המפסה אחרי דמיונם / והן עוד היום המין הזה מן
הרעות הלון וגדול אשר איש את רעהו חיים בלעו / והמין
השלישי רעות שיקרו לאדם מאל רעותיו ופעולותיו בעלמו /
וזה מאל רוע הנהגתו במאכל ובמשקה ובמשגל / שלש המה
מטיבי לרע וממספי מכאוב / כי הם נהוסיפו מהם גורע כמו
וגופו

(קמט)

ז' חביב

והוא / וההמין כולל יותר מן השני / אבל לא יכלול כל העולם /
 ובכלל המין השני והשלישי הנה הם תלויים בבחירת אדם לנפול
 בהם או להגדל מהם • עוד קדע כי המין הראשון נתחלק לשני
 חלקים / אם רעות נמשכות מטבע הויה פרעית נמשכים מהכרת
 : ונהנני עליון נגד אחי נמלט מושבכור החומר האשתי
 הנמשכות לבחירה : ה' היש לא ידו כמ"ט ; ואם
 להצילני מפניה פנעים שבעים והמון רעות נמשכות
 תוצאות הכולל / כמו
 גשם שוטף ואנני אלגדים צדקים ורעמים ונרד כי הם לפעמים
 ממימים אנשים ובעה"י • וכנגד החלק הראשון ממין
 הראשון אמר : הומן קצר יד למשול במכאונני להסירם מעלי /
 והם המומים המכאונים אדם מזל חומרו ; וכנגד חלק השני
 ממנו אמר : לעזור במחריבי / והם הצדקים והרעמים
 והנרד המחריבים הנמים המלאים כל טוב ובעה"י / והמין
 השני ג"כ נתחלק לב' חלקים / האחד שאינו איש מלחמה ולא
 יתכוין אליה ולפעמים לא ישמור מחץ יעוף יומם או מאנני
 קלע אשר ימיתוהו ; והשני מי שהוא מלומדי מלחמה כל היום
 חרבו על ירכו / ועכ"ז יגבור אויבו היותר גבור ממנו והכהו
 נפש • וכנגד החלק הא' אמר ה' מרוכסי מהומות מקריות
 היוכל להצילני מהם ; ואמנם קרא לאלה רעות מקריות / כי
 המקרה מעט מאד ולא יתמיד / וכבר בארנו כי אותו מין מהרעות
 איננו מתמיד ולא כולל עם היותר כולל מן הראשון • וכנגד
 החלק הב' אמר מרגש שואות רצויות / כי בהיותו מלומד מלחמה
 וחרבו על ירכו הנה אם אויבו עליו יתגבר ורצחו נפש לזה קרא
 רצויות • וכנגד המין הב' אמר : ונהנני עליון נגד אחי נמלט
 מסכנות המכוכות הנמשכות לבחירה / ר"ל כי האדם יכול לבחון
 הרעות הנמשכות מרבו המאכל והמשתה והמשגל / ויעזוב רבויס
 ולא יקח מהם כי הכרחי לקיום גופו • ואמר בדרך כלל : ה' גס
 כי יצילנו זמני משני המימים והם השני והשלישי / האם אפשר
 שיצילני מן המין הראשון אשר הוא נתחלק לב' חלקים / החלק הא'
 פנעים טבעיים מזל טבע הויה הפרעית / והוא אמרו היש לא

ידו להלילני חכמה פגעים טבעים מוכרחים / ואל החלק הצ' והם
המקרים הנמשכים מן ההויה הכוללת אמר / והמון תולדות תלואות
משמים ילחמו בי . שים עיניך על זאת החלוקה זוה הלשון תמצא
דבר נחמד / והנה הוא מתחיל לבאר מן הרעות הנמשכות אשר
א"ל לו להמלט הוצאות תלואות מושגים ילחמו בי : ט
מהם מזל היותו בי ארצה פהורים יקרים מסודרים הבורותי
בעת'י והוא מה שיתחייב מההראו'

השמימות / אם בעת'י הלידה אם לאחר שילא לאויר העולם /
ומתחיל מתחלת החקירה / ואמר : ט כי אשא עיני ואראה
כדורים יקרים סביבותי . אמנם היות השמים כדורים יתבאר
מענין התנועה כי לפי שגדר הטבע הוא התחלת התנועה כו'
כמו שהתבאר בתחלת מאמר פ"ב מס' השמע / הנה בהכרח
באמר שהתנועה נמשכת לעצם המתנועע הולכת ממנו מהלך
סבולה / ויתחייב מזה שיהיו מספר הדברים הנעתקים במקום
כמספר התנועות המקומיות / והוא מבואר שהתנועות המקומות
שלשה / מן האמצע / א האמצע / טביב האמצע / ויהיו הגשמים
המתנועעים א האמצע / המים והעפר / והמתנועעים מן האמצע
האש והאוויר / ויתחייב שיהיה שם עגול אשר יתנועע סביב האמצע /
הוא תנועה סבובית / כמו שהתבאר בס' השמים והעולם בראשון
ממנו / וכבר התבאר זה ג' כ' במופתים הכרחיים בס' לפרט"גני
וס' למגש"טי / ואין להביא בנאן מופתיהם : והיותם יקרים מבואר
לחוש / כי חומרים וך ונקי ומאירים כספירים / וזכרנו היותם
קיימים באישי / גם מן התנועה יש להם היותר שלימות
במתנועות / כמו שזכר אריסט' ובשני מהשמים והעולם . ואמנם
היותם מסודרים / הוא מבואר לחוש ממה שיראה מתנועותיהם
המסודרות לא ישתנו בזמן מן הזמנים מן הסדר אשר הם עליו .
כדור יזכרני נפסה . ר"ל יעלעלני כאשר יעלעלו הכדור המשתקים
בו : י והמה נפלאו ממני / ר"ל עם היותי היותר נכבד שבנפלאי
עולם השפל הנה השמים נפלאים ונבדדים יותר ממני . וזה כי
לדעת מעשיהם הנפלאים תאכל כל חכמה האנושית להיותה
בלתי מספקת והיו אמרו בפלאי מעשיהם ונבדרתם ר"ל מהירות
וחזקת תנועתם כמעט שזה נמנע מאתנו כי גם אם נראה לעמוד
על

(קנב)

ז' חביב

בשני מס' השמים והעולם שהארץ היא באמצע העולם לפי
שכל חלקיה יתנועעו מכל נקדת קרוב הנלכל א הארץ על זווית
נלכת וזה מכל נדה וכאשר היה זה כן הנה כלם יתחדרו אל
נקודה אחת היא מרכז העולם / ואולם סבת היותה באמצע
השם בן דקל"ס

סו' לחוק הנועו' ועפ"י שיחם : וגו' יט מר' יצטער (י"ג)
האור בתנועות (י"ה) צעור ובבית קצוץ פנפים
הגרם השמימי / שקוע בכלל מעוף בכלל ובכל צבא
המשל בזה אס' שמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו :
תמלא כיוור מים ויהיה זו מעט אל

עפר ותינועו בחוק עולם הנה העפר יהיה באמצע לחוק
התנועה וזה הדעת נראה מספיק אבל כבר סתר אותו ז' רש"ד
בשני מס' השמים והעולם וכן סתר דעת אכלאטון האומר כי
להרמותה אל המקיף עמדה באמצע • והדעת האמיתית הוא
דעת אריסטו האומר כי הליכתה אל האמצע והיותה נחה
שם אין דבר זולת צורתה העצמית וזה הכנוד במה שהוא כנוד
הוא מתנועע אל האמצע כאשר היה חוץ ממנו ויגוה כאשר
הגיעהו וזהו בטבע שאל"כ היתה תנועתה ללא תכלית ולא
היה לה שלימות • וזהו הטעם בעיני הוא לשאר היסודות
וע"כ אמר החכם ארץ נחה באמצעותם וכן הוא דעת ר"א
בפ"ה דיומא בפרק הוציאו לו (דף נד) תניא ר"א אומר כל העולם
באמצעותו נבדל שנאמר בנקט עפר למוקד ר"ל שהאל שם בטבע
יסוד העפר שיהיה הוא המוקד ר"ל המרכז וזה מלד הטבע ולא
זולת • ואמרו מערה שכלה / בערך הנועונו אל מה שלמעלה
ממנו יראה לנו שהיא שכלה אמנם בערך א ענינה היא אמיתית :
אליה יסבכו וגו' • כי החומר הראשון קבל ארבע צורות מלד
תנועות גרם השמימי בו' (המחנה האריך עוד ולקולר המלע
מהשתרע אקלר בזה ואלדג איזה פסוקים מהמליץ עד מה
יטעור) : יט מה יטעור צעיר וזבדים בנקש איהם / וקרא
עלמו קלון בנפס כי הנובד נעל הנפס כבר יברח מהמויק לו
אל

הגורמים השמימיים למה שהם יושבים
ראשונה בחלכות וכו"ס אח"כ : מה
ישאר בו' כ"ז מנאר ע"ד אמרו
היכל זמני בו' יראה כי כבר יחללו
גורמים השמימיים פתחים ושוחות עמוקו'
יכול זה : בא אלו הגופים הנוראים
בו' יראה כי צלם
וראשונה צריכת השמים
אינה לחלית עבודת
יורים אובדים כלים
ונפסדים כי אם זה
היה אחד מן החליות
היה זה השנית / ולכן
אמר כי תכלית הנמור
להיותם ענדים :
להענג מזיו כבודו
יראה כי תכלית
צריכתם הוא להשיג
ממנו ימי כפי מה
צריכתם להם ולפי
מאור שהם מתמידים
שתענו בזאת עבודה
אחר

אבל קאן כנפים לא יוכל
לברוח ואמר שקוע בכלא
ר"ל כי אף אם לא יהיה לו
כנפים איפשר שינוס צרגליו
אבל אם הוא שקוע
בכלא במאסר אנה
יברח / ואמר מעוך
בכלוב כי כבר
איפס' אם המאסר
רחש שיוכל להמלט
אנה ואנה וימלט
מקלט המקרים
אבל אם המאסר
בחלית הדוחק
בכלוב העופות אין
לו מנוס בשום דר

ו"ס מעוך בכלוב . וכל זה רמז על האדם כי אין לו מפלט
ממה שנגזר עליו צעת הריון ולידה מזד היותו בע"ח . אבל מזד
נפשו יחוש מפלט לו ולא יכול משערות ראשו ארצה כמו שנאמר
צמה שיבא / (אף פה אדלג מאמר אחד לאהבת הקצור) :
בא אלו הגופים הנוראים . הנה קראם נוראים לסבת שכבר
נזכר למעלה ממעלותם ויתרונם . ואמרו שם נוראים עצדים /
הורה על היותם מחודשים / ושאינם נבראו עם כונת מכון
ובשומת משים לעבוד עבודת הקודש . ואמר מתמידים רמז
אל תנועתם המתמדת המדווקת בזולת הפסק כמו שהצבאר
בשמיני מו"ס השמע . ואמר להענג בספור כנודו . ר"ל כי
מזד תנועותיהם נשיג מזילות השכלים הנבדלים המניעים אותם /
כמו שכבר בארנו למה שכבר הצבאר במופת בשמיני מספר
השע / כי כל מתנועע יש לו מניע / ומזד מניעהם נשיג
מזילות הבורא / כי התבאר ג"כ במופת / כי עלות ועלולים
לאין תכלית למספרם שקר ויחויב שיגיע הענין אל עלה בלתי
עלולה

(קדר)

ז' הביב

פראנסיש

עלולה / מזורק לזה מה שיראה
מהיות תנועותיהם בתכלית
הסדר כי זה ממה שיסירו
להודות לאל בוראם על זאת
התכונה הנכלאה :
כבלי שפה • לפי
שכבר היו חושבים
מן הקדמונים שיש
לאו הנופסים קולות
עצומים מאד / עד
שקצתם חשבו כי
קולות הנלגלים

אמר ולא נחשוב היות לאות ועמל זהם
ואם תנועתם נלחית ובכ"ת וזה שהם
נעזרים הסגות שמחייבים עמל לאות
ויניעה כחנזא בשמע ובא' חס' השמים
והעולם : כג ביכולת הטבעים / יראה
כי מולד זאת החלילה הנכבדת אשר
נעזרה נכדלו בעולם
וראשונה כפי מה שקדם
והוא ציור אותן הנכוד
הנפלא ממנו ית' נכדלו
נ"כ
שם יתנו צדקות
ולא לצדקות המרה
יעברו שדי ולא ידעו
שדין : כג ואף גם זאת ביכולת הטבעים
בוראם בגזרתם היקרה נתנם בחלוקה
מצבים

בננונים ערבים מאד / אך לגודל רחקם אשר בינים לבינינו •
וכבר נעל זאת הסגרה בשני משמים ועולם • וזה אמר החכם
מבלי שפה / וכן דוד הוא אומר אין אומר אין דברים בלי נשמע
קולם • ואמנם אמר זה ע"ד המליצה לפי שהחיל באמרו
להתענג בספור כבודו / והספור לא יושלם כי אם בדבור הנקרא
שפה כמ"ש בדבור הדקדוק שער הראשון ממנו / וכן אמר דוד
אין אומר ואין דברים הזה הכריע כדברי ארסטו' וכן הוא דעת
הרב פ"ח מח"ב • מבלי היות לאות ועמל • ר"ל כי אחד
מתכסיסי המלוכה היא הנגזרה לסבול שרות המלך בכל עת
ובכל רגע כאשר דבר מלך ושלטון ולזה מנה נבוכדנצר בכלל
התכסיסים ואשר נח בהם לעמוד בהיכל המלך / לזאת אמר
המליץ כי הנרמים השמיים מתנועעים תמיד מבלי שיהיה
להם לאות ועמל לעמוד במערכותם וזה מוצא מזה היותם בלתי
נפרדים (המחבר האריך עוד ואני קצתי) : כב שם יתנו
זדקות • ר"ל הם הונים וקוראים זדקות ה' ר"ל שמתנועעת
נבאר זדקת ה' ומשפטיו עם הנבראים והם לא נתנו לזדקות •
כי לא תבא עליהם זרה וזדקה כמו שכבר בארנו / והוא אמרו
עוד המה יעבדו שדי ולא ידעו שדון • ר"ל אינם עתידים ליתן
דין ומשפטים למי שאינם בעל בחירה וראונו / ועוד
כי אינם יושלים מצויו כדורא ית' : כג ואף גם זאת • ר"ל
לא

ז"ל לתפלת אחר והוא נחום ההיות
אלו הנמצאים השפלים ולפי זאת
החלטה שכל מאור צריך עליהם הנה
הוא ית' לשנות יכולתו הגדול העניעם
זהם כאלו הם בלתי חפצים בזה
וע"ס ואף גם זאת יראה אעפ"י שיש
להם מעלה רמה מזה
עכ"ל וזהו הענין והטעם
ביכולתו / נגזרת
היקרה ר"ל כי הם
גזורים בעל גזרות
רבות ועל פיהם יהי'
כל דבר נועץ / ונס
מזליות ההויה : ולפי
זה הפ' אמרו נהיה
בחלוק מזהם / הוא

פ' זאת העבודה אשר נשעלה העניעם
בזרעם בזה הטעם אשר זו / נס איפשר
שיכרם זה על אופן אחר וזה כי אף
על פי שהעניעם האל ביכלתו נגזרתם
ויקרה ר"ל שישיגו המיד מחמו ית' מה
שיכשר להשיג להם עכ"ל נהיה בחלוק
מזהם :

לא זו בלבד יש להם שמעתי
את ה' כי הנה בוראם העניעם
נ"ב יכולת מזל בוראם היקרה
שהיא תמונה כדורית אשר מזדה

אין להם תנועה
ובינה לבי
מקומית וולת
חלוק המניס כמו
שנארנו / וכן
צמחים הכניס
ונתינת כי יש מהם

מקומות' מזורח
למערב ומהם ממערב למזרח
וזה תנועותיהם המיוחדת
להם בעצמם וולת תנועה
ההכרחית אשר להם מזל הנגלל
היומי והוא ממזרח למערב

בכ"ד שעות הנה מזל התחלפות אלו התנועות : כד אשר
הם מחייבי פעלים בשפלים / ר"ל בהניעם היסודות בזה אשר
קרא בכאן גופים שונתים מתים / הנה קראם גופים לפי שכל
אחד מהם מורכב מן ההיולי והלורה הנשמיות שהם המרחקים
הכלתי מוגבלים לפי דעת ז' רש"ד / ומן הלורה העצמיות
המיוחדת לאחד אחד מהם מזל מה שהוא היסוד ההוא ולכן
יזקק עליהם שם הנשמיים / וקראם שונתים מתים / לפי
שכל אחד מהם יש לו מנוחה במקומו העצמי / ולא יוכרח ללכת
משם הנה התנועעו לשב למקומו בסוד המכריח וזה בהתחלה
עצמית אשר בו / אמנם קראם מתים כי הם במדרגת הדוממים
אין בהם למיחה וחסרון :

ודע כי אם היות שהתנועות השמיימות בכלל הם סבות
להתערבות היסודות קלחם בקלחם אשר מזה תתחדשה
ההויות כמ"ס וכלכל הנגלל מתפשטות בכל הנמצאות / עכ"ל כנר
זכרנו כל הפלסופים שיש לכל כוכב מיוחד כח מיוחד במין מיוחד כי

הם

(קנו)

ז' הביב

הם אמרו כדור הירח מיוחד על המים / וכדור השמש ליסוד
אש וכדור הכוכבים על האויר וכדור הכוכבים הקיימים על
הארץ • וכן באר המורה בח"ב פ"ו / וזהו אמרו כאן בהנעת
נופים • ר"ל מלבד הכחות הגלגליות הנה יש כוכב מיוחד
לכל יסוד מיוחד
כו' : כה ונתנינת
הכנות לקבל
האורות • ר"ל כי

מלך התנועה השמימית יוכנו החומרים לקבל האורות / וזהו
ישוב מתלבש המתבניי מערומתו • ר"ל החומר הראשון הוא
מתבניי מהיותו ערום מבלי צורה ולא יעמוד רגע בלתי /
וליהיותו חסר בעלמו הוא משתוקק אל השלימות עד שאם היותו
עם צורה אחת מתאוו להכשיטה וללבוש אחרת כמו שהתבאר
מראשון בס' השמע / עד שהרב אמר במורה חלק א' פ"ה
וה"ל מה נפלא מאמר שלמה המלך ע"ה בחכמתו בדמותו החומר
לאשת איש וזנה (ועיין בהמליץ פרק א' מח"ד באמרו היית
בעיני כאשה זרה וכו') כי לא ימצא חומר מבלי צורה כלל /
א"כ היא אשת איש לעולם לא תמלט מאיש ולא תמצא פניה
ועם היותה א"כ ההוא מבקשת איש אחר לעולם ולכן קרא זה
החכם ההיולי מתבניי מערומיו / כאלו החומר מתבניי מהיותו
מופשט מצורה / וזה ע"ד משל כי אין החומר בעל צורה :

ודע כי המחבר הזה רמו פה א דרוש פלסופי נפלא מאד /
בבר נעלה מחלוקת גדולות בין הפלסופים / והוא מי
הוא הנותן הצורות בחאים / כי הנה דעת ז' סניא לפי מה
שסופר משמו הוא שכל הצורות מושפעות ממי שהוא נותן
הצורות והוא שכל הפועל פי הוא הנותן הצורות בחאים כפי
ההכנה אשר יוכנו כל אחד ואחד מהם מלך התנועה השמימית
וזה הדעת שזה בכל הצורות עצמיות ומקרייות וכן נראה שהוא
דעת הרב המורה ח"ב פ"ד כי נותן הצורה צורה ונותן השכל
שכל ובפ"ח א"ב אמר כי הצורות כלם משלל הפועל והוא המלאך
שרושל עולם וכן יזון מדבריו בפי"ב כי הוא אומר בפ' ע"ב מהחלק
הראשון וו"ל כל נפש שתמצא לבעל נפש בעולם התחלקה נפש
הגלגל

(קנו)

ז' חביב

הגבל / ודע כי הכחות המניעות מן הגבלים צוה העולם
לפי מה שהתבאר ארבע כחות נו' כמו שכתב לפנינו עד כבוד
הארץ • א"כ נראה מדבריו שאפילו נפש האנושית התחלטה
נפש הגבל כמו שבאר מדבריו בשני המקומות • וראוי שידע
עוד ותקעורר מאד לזאת הפתירה • ואמנם דעת ז' רש"ד
יראה כל הצורות הטבעיות והמקרויות הנה הן מולאת מכח
החומר כי כל פועל הפועל הוא היותו מכין החומר והצורה
תלוא מכח החומר / כי הפועל הריא מכין לא זולת זה כי
הצורה והמקרה אינם מפעולת הפועל הצורה האנושית לזה
משפע שכל הפועל כי נואן השכל ראוי שיהיה שכל / וכן
יוכיח מדבריו ארבע"ו בשני מהוים והפסד ובי"ו מבט"ח • ולזה
הטעם נעה החכם ר' אברהם בינגא"ל הכלסוף הגדול ואמר
כי זה דעת החורה היות הצורות הכלתי אנושית מולאת מכח
החומר כמ"ש הכתוב תוליד הארץ נפש חיה תדשא הארץ דשא /
אבל בצורה האנושית נאמר נעשה אדם בלמינו כי שכל הנבדל
יתלבש בהכנה ויבא אל החומר • ואין פה מקום להאריך
בחקירה הזאת / אבל בתבתיס למה שנראה המליץ מסכים
לדעת ז' סינא באמרו שהגבלים נותנים ההכנה לקבל הצורות
נראה א"כ שנותן הצורות הוא דבר זולת הגבלים / ואי
אפשר שנאמר שהוא רזה על צורה האנושית לפי שהוא
סמוך אל מאמד להשיג מתלבש נו' והוא היולי כמו שנארט
בזולת אמנעות אחרות ודי צוה •

מכתם

מצבת פול הקברן

תשעים שנה חיה פול
ורבים קבר כעשיר כעני
כעת יאמר משל הקדמוני
נורה שחת ברה יפול

(קנה)

משלי מוסר

שומר פיו ולשונו

שומר מצרת נפשו

רִיעִי ! מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפֶת

אִשָּׁה בָּלָה וְסִרְתַּ מַּעַם

מוֹכָה בְּשָׁחִין וּבִלְפָת

לֹא רִאִיתִי לְרוּעַ כְּזֹאת הַפֶּעַם

יְדִידִי ! — הֲלֹא אֲחוֹתִי הִיא !

בִּי רִיעִי ! לֹא עָלִיךְ שְׁאֵלְתִּי

הֲלֹא מֵאֵז אֵלֶיךָ תִּשְׁוֹקֶתִי

אֵךְ דְּרִשְׁתִּיהָ עַל רְעוּתָהּ

אֲמֹר נָא ! הִידְבַּעַת אֹתָהּ ?

יְדִידִי ! הֲלֹא אִשְׁתִּי הִיא ! —

אחרון האלף

(קנט)

ה ח ז

בנובה וגאון אמר החין
בקחל עופור אל בני שחין :
קומו קבלונו בחבורתכם
כי לא נופל אנכי מכם
הן בבני רשף אנביהי עוף
וכנשר מוול פני שמש אעוף

גש הללאה ענו העופות
מה לך בין צפרים עופות ?
האם בכוחך והילך תגבר
לולי על יתר כוננך גבר ?
רק בעזרתו תרכב שחקים
תחיש תמהר בלחב ברוקים :
סר כוחו ולאריך תטה
וגלמך הוא ישפולך מטה

זה ענין דע גם בבני אדם
מדי עלותם ירבו רוב שאון
אכן עת יפלו ממעמדם
יעידו כי לפני שבר גאון

י - ל

(קס)

הכלב והירח

כלב אחד שמר בית אדונו •
וראה הירח ברקיע השמים •
הרים קולו • החריץ לשונו •
מול הירח עדי שמים •

ויפן אחד הכוכבים אל הירח
ויאמר : שקע אורך אל תגיה
עוד לשוכני ארץ • אך לנו תהי זורח !
אך מול צבא מרום נגהך תנבית !

פרמי ! ענה הירח
לא לכלב אנכי זורח
לא לקולו אנכי בורח

לו חק הטבע להחריץ לשון
לי חק הבורא להאיר באישון •

* *
נחר גרונך בעד ! אל תרף •
כחכם • כנבון • חרוף חרף
הוא בתבל כשמש זורח
אתה בתבל ככלב צורח •